

Uit: J.A. Jungman en F.K. van Iterson, red., *Parlement en kiezer. Jaarboekje 1918 – 1919*, Den Haag, 1918, 58-59.

ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

PROGRAM VAN ACTIE 1918

De A. R-partij, ook nu bij de komende stembus naar haar nog onlangs herzien Program van beginselen verwijzend, is nochtans van oordeel, dat er ook ditmaal alleszins reden bestaat, om in een kort Program van Actie zich over enkele op den voorgrond tredende punten van Staatsbeleid te verstaan, en acht dien ten behoeve zich met name over de navolgende veertien onderwerpen te moeten uitspreken.

1. Volhardend zij het verzet der A. R-partij tegen het vloeken, tegen de ontheiliging van den dag des Heeren, en tegen het misbruik van den sterken drank.

2. Voor zolang de oorlogstoestand, met name in de ons begrenzende Staten, nog aanhoudt, volharde onze Regeering in de voorzichtige en toch krachtige houding, die zij dusver inzake de oorlogsaangelegenheden aannam. Voorts biede heel ons volk haar den onmisbaren steun, om, mochten zich bij het herstel van den vrede voor Nederland grensmoeilijkheden voordoen, alle rechten van ons land ongeschonden te handhaven. En is ten slotte de oorlogstoestand geheel ten einde gekomen, dan richte ons beleid er zich op, om aan Hare Majesteit de invloedrijke positie te hergeven, die Zij aan het Hof van Arbitrage en aan de Vredesconferentiën in Hare Residentie ontleenen mocht.

3. Onze buitenlandsche politiek worde in zoo rechtstreeksch verband met de bevoegdheden van de Staten-Generaal gebracht, dat alle onnoodige geheimzinnigheid wegvale, en almeer geheel ons volk in de verantwoordelijkheid voor onze buitenlandsche politiek kunne deelen.

4. De wijziging van art. 192 der Grondwet vinde zulk een uitwerking en toepassing, dat, met wegneming van alle geldelijke bevoorrechtiging van het openbaar boven het bijzonder onderwijs, de vrijheid en zelfstandigheid van het bijzonder onderwijs er in elk opzicht door gewaarborgd worde. Bleek het voorhands nog niet wel mogelijk alle Overheidsbemoeiing met het bijzonder onderwijs aanstonds geheel van de Gemeente los te maken, zoo drage toch de Gemeentebemoeiing ten deze geen ander dan een tijdelijk karakter, en blijve steeds het streven der antirevolutionaire partij gericht op algeheele en finale overbrenging van de schoolzorgen op het Rijk.

5. Het gewone Lager onderwijs worde allengs zoo meer van het zesde tot en met het veertiende jaar, desverlangd, verkrijgbaar gesteld. Leerplicht blijve geweerd, doch de Overheid kan van lieverlede het schoolbezoek tot en met het 14e jaar als arbeidersvoorwaarde doen gelden en het als eisch stellen voor wie dingen wil naar eenig ambt, bediening of publieke betrekking.

6. Zonder verder verwijl ga de Regeering over tot uitvoering van de in 1913 door H. M. de Koningin uitgevaardigde wetten van sociale strekking, en daarop volge zoo spoedig mogelijk de aanvulling van die wetten door opneming in de verzekering van de weduwen en van de zelfstandig hun bedrijf uitoefenende personen, alsmede door opneming van de geneeskundige verzorging in de ziekwet. Voorts worde de ongevallenverzekering hoe eer hoe beter uitgebreid tot landbouw, visscherij en zeevaart.

7. Mede door den wettelijken uitbouw van het collectieve arbeidscontract worde de weg gebaad voor het in het leven roepen van nieuwe maatschappelijke organen, welke bij de voorbereiding en uitvoering van wettelijke maatregelen zeggenschap verlangen.

8. Ten opzichte van den arbeidsduur worde gestreefd naar meer afdoende bescherming van volwassenen, inzonderheid van de gehuwde vrouw.

9. In onze sociale wetgeving worde alle eenzijdigheid gemeden, en ook aan de behartiging der belangen van den middenstand ernstige aandacht gewijd. Aan den middenstand worde, deels ook door hulpe der Regeering, de mogelijkheid van meer afdoende organisatie verleend.

10. De vrijheid van bedrijf en handel, welke in de laatstverloopen jaren aan zoo knellende banden werd gelegd, worde, zoodra het einde van den oorlog en het wegvallen van zijne gevolgen dit gedoogen, in hare eere hersteld. Zoolang dit niet het geval is, ga echter de Overheid voort te waken tegen onredelijke prijsopdrijving, en, waar dit ter voorkoming van maatschappelijke inzinking onvermijdbaar is, te voorzien tegen verlaagde prijzen in de nooddrift der bevolking.

11. Blijkt het Vrouwenkiesrecht niet langer, naar eisch van ons Program van Beginselen, te keeren, dan wake de A. R-partij er tegen dat dit af te keuren kiesrecht niet aan een bevoorrechte klasse worde toegekend, maar doe ze den eisch gelden, dat ook hier als regel doorga, wat als regel geldt bij den man.

12. Ten opzichte van de verdedigingsmiddelen hier te lande worde de verwaarloozing van voorheen gemeden, en vroeger verzuim achterhaald. Voor onze Koloniën worde een afdoende verdediging, zoo te land als te water, ingericht, die haar ongebroken kracht behoudt, ook al mocht de gemeenschap met het Moederland tijdelijk afgebroken worden.

13. Voorts worde in Nederlandsch-Indië het nog steeds zoo sterk zich uitbreidende opiumgebruik tegengegaan. Door wijziging van artikel 123 van het Regeeringsreglement moge elke Christelijke Kerkformatie haar behoorlijke rechtspositie verlangen.

14. Vooral na den finantiëelen druk, dien de geheel bijzondere oorlogstoestand in het leven riep, is het, tot behoud van de mogelijkheid van een vruchtbaar hervormend optreden, allereerst noodig, dat in den publieken dienst, wat bereikbaar is vereenvoudigd en bezuinigd worde, zonder te kort te doen aan belooning van het personeel in Staatsdienst overeenkomstig den prijs der noodzakelijke levensbehoeften. Voorts zal meer nog dan anders zijn te streven naar eene belastingheffing naar draagkracht, die ook verband houde met de talrijkheid van het gezin, doch evenmin eene doelmatige verdeling in directe en indirecte heffingen uit het oog verliest. Ook worde er bij de regeling der grondbelasting tegen gewaakt, dat het voor ons volksbestaan juist thans zoo gewichtig gebleken landbouwbedrijf, niet door eene onevenredige verhooging, die met name den kleinen landbouwer zoo gevoelig zou benadeelen, getroffen worde. De jacht worde, voor zoover zij den landbouw benadeelt, beteugeld. De pacht zij vastgelegd in juist geordend kader. En ten bate van de landarbeiders worde hun levenspositie ten plattenlande tegen inzinking behoed.